

Promo - LEX

promovarea democrației și a drepturilor omului

coaliția 2009

coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

ASOCIAȚIA PROMO-LEX

RAPORT FINAL

**Monitorizarea alegerilor parlamentare anticipate
din 28 noiembrie 2010**

Perioada de monitorizare: 29 septembrie – 27 decembrie 2010

Publicat la 8 februarie 2011

Acest proiect beneficiază de asistență tehnică și financiară din partea Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, Fondului Național pentru Democrație (NED), National Democratic Institute for International Affairs (NDI). Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. REZUMAT

II. CONTEXTUL PRE-ELECTORAL

III. EFORTUL DE MONITORIZARE PROMO-LEX

IV. TENDINȚE CONSTATATE

A. Concurenții electorali

B. Administrația electorală

C. Administrația publică

D. Listele electorale

E. Observatorii naționali/internaționali și societatea civilă

F. Regiunea transnistreană

V. ZIUA SCRUTINULUI

VI. NUMĂRAREA ȘI TOTALIZAREA REZULTATELOR

VII. RENUMĂRAREA

VIII. VALIDAREA ALEGERILOR

IX. ÎNGRIJORĂRI

X. RECOMANDĂRI

I. REZUMAT

Promo-LEX a desfășurat efortul de monitorizare al alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010, în cadrul Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte. Misiunea a monitorizat procesul electoral în toate circumscripțiile electorale din R. Moldova în perioada 6 octombrie - 27 decembrie 2010. Efortul a implicat, în teritoriu, 42 observatori pe termen lung, 30 observatori pe termen mediu, și circa 2400 observatori pe termen scurt. Activitatea observatorilor din teritoriu a fost coordonată de o echipă centrală, care, de asemenea, a asigurat instruirea tuturor observatorilor în domeniul procedurilor electorale și caracterului non-părtinitor și independent al efortului de monitorizare.

Promo-LEX a desfășurat Numărarea în paralel a voturilor (PVT), Numărarea rapidă statistică (Quick Count) calitativă și cantitativă, și observarea suplimentară a zilei scrutinului prin intermediul echipelor mobile. La renumărare, observatorii au efectuat totalizarea în paralel a rezultatelor renumărării. Efortul a elaborat și publicat 4 rapoarte intermediare pe parcursul campaniei electorale, 3 rapoarte intermediare în ziua scrutinului, 3 comunicate de presă privind operațiunile speciale și prezentul raport final.

Efortul Promo-LEX a constatat că administrația electorală și publică au avut o prestație echilibrată și majoritatea concurenților au desfășurat campanii electorale diverse și active într-un mediu competitiv sănătos. Alegătorii au manifestat interes sporit față de scrutin prin prezență masivă la urne, iar rezultatele operațiunilor specializate ale efortului de monitorizare Promo-LEX au confirmat, în mare, rezultatele oficiale atât la numărarea inițială cât și la renumărarea voturilor.

Totuși, procesul electoral a cunoscut devieri, atât sporadice cât și sistematice, de la procedurile electorale naționale și practicile democratice internaționale. Concurenții electorali au eșuat să manifeste transparență financiară, iar cazurile izolate de violență și intoleranță au umbrit pe alocuri cursa electorală. De asemenea, Promo-LEX a constatat că procesul de numărare și renumărare implică utilizarea excesivă a controalelor logice făcându-l susceptibil la erori umane. Efortul de monitorizare constată cu regret pasivitatea alegătorilor față de corectitudinea înscrierii lor în listele electorale.

CEC a elaborat un șir de regulamente și instrucțiuni menite să clarifice și perfecționeze cadrul normativ electoral. Astfel de hotărâri au fost emise cu referință la următoarele aspecte: reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă (mass-media); securizarea procesului de votare; tipărirea buletinelor de vot; procesul de împachetare, transmitere și colectare a informațiilor electorale; procedura de votare.

În perioada de monitorizare, unii concurenți electorali au desfășurat activități cu caracter elector contrar normelor prescrise de legislație electorală sub formă de: amplasare a afișelor în locuri neautorizate; deteriorare a afișelor electorale; oferire a cadourilor electorale; acțiuni de intimidare și presiune asupra alegătorilor; vandalism; incidente violente și folosire a resurselor administrative. Motiv de îngrijorare a constituit lipsa transparenței financiare din partea concurenților electorali în privința reflectării cheltuielilor pentru deplasările în teritoriu, publicarea materialelor de agitație electorală, organizarea întrunirilor cu alegătorii, concertele și remunerarea personalului.

Monitorizarea alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 a fost efectuată de către 3214 observatori din partea organizațiilor naționale și internaționale, acreditați de către Comisia Electorală Centrală. Un rol activ în campania electorală l-a avut societatea civilă, prin activități de monitorizare a campaniei electorale și sensibilizare a alegătorilor privind participarea la vot.

În regiunea transnistreană a R. Moldova, alegătorii au fost discriminați prin deschiderea secțiilor de votare mixte, lipsa acțiunilor de agitație electorală și alte probleme ce au afectat procesul electoral.

În ziua scrutinului electoral, observatorii Promo-LEX au constatat că în cadrul celor 1962 secții de votare (SV) nivelul de asigurare materială a procesului electoral a fost satisfăcător, însă

cu anumite deficiențe referitoare legate de prezența agentului electric, agentului termic, insuficiența urnelor de vot, necorespunderea cabinelor de vot. Procesul de votare s-a desfășurat în mare parte calm. Au fost înregistrate cazuri de votare în lipsa actelor corespunzătoare, intrare în cabina de vot a mai multor persoane simultan, încălcarea procedurii de vot cu urna de vot mobilă, votare multiplă. La fel, au fost depistate cazuri de agitație electorală atât din partea observatorilor, cât și din partea reprezentanților concurenților electorali.

Numărarea rapidă, statistică, (Quick Count) efectuată de Promo-LEX a arătat că 99 la sută din secțiile de votare au fost deschise la timp, interiorul urnelor a fost demonstrat înainte ca acestea să fie sigilate, iar cabinetele de vot au fost amenajate astfel încât să fie asigurat secretul votului. În 94 la sută din secțiile de votare nu au fost înregistrate plângeri din partea concurenților sau alegerilor, iar în 92 la sută, observatorilor Promo-LEX li s-au demonstrat buletinele de vot în timpul numărării, ceea ce le-a permis să confirme cifrele finale.

Efortul Promo-LEX a monitorizat procedura de numărare și totalizare a voturilor și nu a constatat fraude și încălcări majore. Din cele 1965 de procese-verbale, doar 4 prezentau contradicții suficient de serioase pentru a fi necesară renumărarea voturilor la secțiile respective. Aceste incidente au fost, în cele din urmă, soluționate. Rezultatele Numărării Rapide și a Numărării în Paralel a Voturilor s-au încadrat în marja de eroare și au confirmat rezultatele oficiale.

Promo-LEX a monitorizat procesul de renumărare a voturilor desfășurat pe data de 15 decembrie 2010. În urma procesării a 1712 procese verbale, excluzând 100 de procese verbale care nu au fost fotografiate calitativ și 147 de procese verbale la care au fost constatate abateri de la controalele logice, conform formulelor de verificare stabilite de CEC, Promo-LEX a constatat că Totalizarea în Paralel a renumărării confirmă rezultatele oficiale preliminare anunțate inițial de CEC.

În cadrul alegerilor anticipate din 28 noiembrie 2010, a fost testată o metodă inovatoare de exercitare a votului, prin implementarea Registrului Electronic în mai multe SV din municipiul (mun.) Chișinău. Deficiențele constatate în lucrul registrului electronic au fost de ordin tehnic, acestea fiind înlăturate pe parcursul zilei.

În urma tendințelor constatate, efortul de monitorizare a formulat îngrijorări clasificate în dependență de ponderea criteriilor precum: numărul, geografia și repetarea în timp a constatărilor; consecințele asupra procesului electoral și persoanelor implicate; și urgența intervenției din partea autorităților. Aceste îngrijorări au servit un prilej potrivit pentru elaborarea în bună credință a unui set de recomandări menite să contribuie la îmbunătățirea proceselor electorale și creșterea încrederii publicului în alegeri.

II. CONTEXTUL PRE-ELECTORAL

Pe data de 29 iulie 2009, în Moldova s-au desfășurat alegeri parlamentare anticipate. În rezultatul scrutinului, în Parlament au reușit să accedă cinci partide, după cum urmează: PCRM – 48 mandate, PLDM – 18 mandate, PL – 15 mandate, PDM – 13 mandate și AMN – 7 mandate. Ultimele patru partide au creat o alianță de guvernare - „Alianța pentru Integrare Europeană” (AIE). Parlamentul, prin votul unanim al componentelor AIE, a ales președintele legislativului, prim-ministrul și cabinetul de miniștri. În același timp, organul legislativ suprem nu a reușit să aleagă, în două rânduri, șeful statului, fapt ce a creat o criză constituțională și necesitatea convocării unor alegeri parlamentare anticipate.

Pentru soluționarea crizei constituționale, autoritățile R. Moldova au organizat în premieră un referendum constituțional, la care alegătorii s-au expus asupra proiectului de lege pentru modificarea articolului 78 din Constituție, care propunea alegerea directă a șefului statului. Referendumul constituțional nu a întrunit prezența minimă la urne și a fost declarat nevalabil.

În consecință, pe data de 7 septembrie Președintele interimar a transmis o notă Curții Constituționale prin care a solicitat constatarea formală a circumstanțelor pentru dizolvarea

Parlamentului. Prin Avizul Curții Constituționale (CC) nr. 4 din 21 septembrie 2010, s-au constatat circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului.

În corespundere cu avizul CC, pe data de 29 septembrie, Președintele interimar a semnat decretul privind dizolvarea Parlamentului de legislatura a XVII-a. Potrivit decretului prezidențial, ziua desfășurării alegerilor parlamentare anticipate a fost stabilită pentru 28 noiembrie 2010.

Anterior, Parlamentul a operat în iunie 2010 și septembrie 2010 la Codul Electoral modificări esențiale, referitoare la răspunderea juridică, procedura de constituire a CEC, procedura de votare peste hotare, modul de distribuire a mandatelor de deputat, procedura de votare pentru studenții și elevii care nu au viză de reședință sau domiciliu în localitatea în care își fac studiile. Promo-LEX, în raportul său final de monitorizare a alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie 2009, a formulat o listă de 27 recomandări adresate autorităților. Din acestea 14 se referă la îmbunătățirea procedurilor electorale, dintre care 12 au fost parțial sau în totalitate încorporate în modificărilor operate la Codul Electoral și regulamente ale CEC. În mare parte, recomandările au vizat necesitatea intensificării efortului de creare a sistemului informațional de stat "Alegeri" și a Registrului de stat al alegătorilor, modificarea prevederilor art.27 al.1, art.74 al.1 și art.66 Cod Electoral, revizuirea statutului observatorilor naționali, instituirea unui mecanism viabil de instruire continuă a membrilor organelor electorale.

Legea nr.119 din 18 iunie 2010 pentru modificarea și completarea Codului Electoral

Parlamentul a operat în iunie 2010 un număr modificări la Codul Electoral. Modificările respective au fost elaborate într-o perioadă de peste 8 luni, de către o comisie parlamentară specială, prin consultarea tuturor actorilor relevanți. Modificările prevăd că partidele finanțate din exterior pot fi eliminate din cursa electorală în baza unei cereri depuse de către CEC la Curtea de Apel. Modificările prevăd răspundere penală pentru alegătorii ce votează multiplu. O nouă modalitate de desemnare a membrilor CEC a fost introdusă. Astfel din cei 9 membri Comisiei - unul este desemnat de către președintele țării și 8 de către Parlament. A fost înființat un Centru de instruire continuă în domeniul electoral, astfel ca pe viitor în organele electorale de orice nivel să poată fi desemnați doar titularii certificatelor de instruire calificată, eliberate de către acest Centru. A fost reglementată procedura de votare a cetățenilor aflați peste hotarele R. Moldova, indiferent dacă șederea lor este legalizată sau nu pe teritoriul statului respectiv. Modificările au vizat schimbarea modului de repartizare a mandatelor, astfel numărul voturilor acordate partidelor care nu au trecut pragul electoral vor fi împărțite în mod egal între partidele ce au intrat în Parlament. Totodată, mandatele de deputat vor fi distribuite în baza unei formule noi, numărul mandatelor obținute de un partid fiind determinat în baza împărțirii voturilor obținute de partid la numărul total de voturi validate și se vor înmulți cu numărul total al mandatelor existente.

Legea nr.216 din 17 septembrie 2010 pentru modificarea și completarea Codului Electoral

La 17 septembrie 2010, au intrat în vigoare noi modificări la Codul Electoral. Astfel, a fost delimitat termenul de examinare a contestațiilor privind acțiunile și hotărârile CER și ale BESV, dar și termenul de examinare a contestațiilor privind acțiunile/inacțiunile concurenților electorali. A fost instituită procedura de votare pentru studenții și elevii cu drept de vot, înmatriculați la instituții de învățământ în localitatea în care nu au viză de domiciliu sau de reședință. Potrivit reglementărilor introduse, aceștia pot vota la orice secție de votare deschisă în această localitate, fiind obligați să prezinte actele corespunzătoare (inclusiv carnetul de student).

Această schimbare a prevederilor legale este salutabilă pentru că simplifică procedura de exercitare a dreptului de vot pentru elevi și studenți. Totodată amendamentul comportă anumite

deficiențe. Acesta creează condiții discriminatorii pentru alte categorii aflate în situație similară, cum ar fi masteranzii, muncitorii de pe șantierele de construcții, sau alte persoane fără domiciliu permanent în orașele mari. Un număr mare de astfel de alegători se află în mun. Chișinău, mun. Bălți, or. Ungheni, or. Cahul.

III. EFORTUL DE MONITORIZARE PROMO-LEX

Monitorizarea alegerilor anticipate parlamentare din 28 noiembrie 2010 este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX, în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. „Coaliția 2009” este o uniune benevolă de organizații non-guvernamentale, care implementează proiecte de îmbunătățire a procesului electoral și sporire a încrederii cetățenilor în acest proces. Efortul Promo-LEX a întrunit peste 2400 observatori, a publicat 4 rapoarte intermediare pe parcursul campaniei electorale, 3 rapoarte intermediare în ziua scrutinului, a desfășurat 3 operațiuni speciale în ziua alegerilor, totalizarea în paralel a rezultatelor renumărării, și a elaborat prezentul raport final.

Efortul de monitorizare Promo-LEX a inclus 42 observatori pe termen lung, 30 observatori pe termen mediu, și circa 2400 observatori pe termen scurt. Promo-LEX a monitorizat procesul electoral în toate circumscripțiile electorale din R.Moldova în perioada 6 octombrie - 27 decembrie 2010. Observatorii au raportat constatările într-o formă standardizată, în baza observării directe, întâlnirilor cu interlocutori și consultării documentelor oficiale. Activitatea tuturor observatorilor a fost coordonată de către echipe centrale de Analiză, Rețea, Logistică, Comunicare și Management General.

În ziua alegerilor, Promo-LEX a delegat observatori pe termen scurt în toate secțiile de votare deschise pe teritoriul R. Moldova. Efortul Promo-LEX a realizat Numărarea în Paralel a Voturilor (PVT), Numărarea Rapidă (Quick Count) în baza unui eșantion reprezentativ de 299 de secții de votare, precum și observarea calității scrutinului. Datele au fost colectate prin telefon și în baza copiilor oficiale ale proceselor verbale obținute de observatori. Acestea au fost introduse într-o bază de date electronică, ce identifică erorile logice conform formulelor de verificare stabilite de CEC. Procedura de Quick Count a urmărit scopul de constatare statistică a îndeplinirii cerințelor legale privind organizarea procesului electoral, cât și prognozarea rezultatelor votului. Marja maximă de eroare a constituit 1%. Quick Count și PVT organizate de Promo-LEX au confirmat cu rată maximă de precizie rezultatele oficiale.

Promo-LEX a delegat observatori suplimentari în 60 secții de votare din sectorul Centru, municipiul Chișinău, unde a fost testat Registrul Electronic al Alegătorilor.

În cadrul procesului de renumărare a buletinelor de vot din 15 decembrie 2010, efortul de monitorizare Promo-LEX a antrenat peste 80 de observatori în circumscripțiile electorale din țară. Aceștia au asistat direct la procesul de transmitere a sacilor cu materiale electorale către birourile electorale ale secțiilor de votare (BESV), după care au observat procesul de transmitere a sacilor cu materiale electorale de la BESV la CER. Observatorii au făcut copii digitale ale proceselor verbale de renumărare cu ajutorul aparatelor de fotografiat. În baza fotografiilor transmise din teritoriu, s-a efectuat calcularea rezultatelor renumărării voturilor, în paralel cu CEC.

Efortul de monitorizare Promo-LEX nu este un organ de anchetă și nu are drept scop probarea constatărilor observate. Sursa elaborării rapoartelor bisăptămânale ale efortului de monitorizare au servit exclusiv rapoartele standardizate ale observatorilor întocmite de către aceștia imediat după evenimentele cu caracter electoral și remise echipei centrale spre analiză. Observatorii implicați în procesul de monitorizare au semnat înainte de începerea activității Codul de conduită al observatorului independent Promo-LEX. Obligațiile principale ale acestui Cod sunt buna-credință, non partizanatul politic și operativitatea. Acesta este disponibil pe pagina web a Asociației, www.promolex.md.

Efortul de monitorizare Promo-LEX, nu este concurent electoral și nici nu este oponent politic al oricărei formațiuni implicate în alegerile parlamentare anticipate. În cadrul efortului de monitorizare a fost instituită funcția de ofițer de legătură cu organele electorale centrale și concurenții electorali, care a fost prezent la toate ședințele CEC și care era disponibil conlucrării (în limitele Codului de conduită și legislației în vigoare) cu toți concurenții înscriși în cursa electorală. Relatăriile concurenților electorali au fost incluse în rapoartele de monitorizare doar dacă au fost confirmate de către rapoartele observatorilor, întocmite ca urmare a verificării relatărilor prin interviuri cu martori ai evenimentelor.

Rapoartele Promo-LEX se adresează la trei categorii de public: cetățenii R.Moldova, autoritățile publice și comunitatea internațională relevantă.

Acest proiect a beneficiat de asistență tehnică și financiară din partea Ambasadei Statelor Unite ale Americii în R. Moldova, Fondului Național pentru Democrație (NED) și National Democratic Institute for International Affairs (NDI). Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

IV. TENDINȚE CONSTATATE

Tendințele sunt formulate în baza constatărilor sistemice, ce se repetă în timp și/sau spațiu pe durata perioadei monitorizate și care au trezit îngrijorarea sau au atras atenția efortului Promo-LEX.

A. Concurenții electorali

Concurenții electorali au desfășurat pe teren multiple și diverse activități de agitație electorală, recurgând, în mare parte, la întâlniri cu alegătorii, afișaje electorale și spoturi publicitare. Deși a fost înregistrat un număr mare de concurenți electorali, mai puțin de o pătrime au desfășurat activități cu caracter electoral în toate circumscripțiile electorale. În perioada electorală, au fost depuse 28 de contestații la CEC din partea concurenților electorali. Comportamentul concurenților electorali în cadrul campaniei electorale a fost unul nesatisfăcător, fiind constatate cazuri de: amplasare a afișelor electorale în locuri neautorizate; deteriorare a afișelor electorale; oferire a cadourilor electorale; acțiuni de intimidare și presiune asupra alegătorilor; vandalism electoral; incidente violente și folosire a resurselor administrative. Unii concurenți, care urmau să degrezeze din funcție, nu au respectat termenele stabilite.

Înregistrarea concurenților electorali

Conform Codului Electoral, procesul de desemnare a candidaților începe cu 60 de zile înainte de ziua alegerilor și se termină cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor.

La CEC au fost depuse 40 de cereri de înregistrare în calitate de concurenți electorali, dintre care CEC le-a înregistrat pe toate. În buletinul de vot pentru alegerea Parlamentului R.Moldova din 28 noiembrie 2010, din cauza retragerii unui candidat independent, au fost incluși 39 de concurenți electorali: 20 partide și mișcări social-politice și 19 candidați independenți. Din numărul total de candidați independenți 5 au fost femei.

Degrevarea din funcții a persoanelor din listele concurenților electorali

În conformitate cu prevederile Codului Electoral, candidații înregistrați la funcția de deputat în Parlamentul R. Moldova, care se încadrează în următoarele categorii:

- a) viceprim-miniștrii, miniștrii și viceministrii, membrii din oficiu ai Guvernului;
- b) conducătorii autorităților publice centrale;
- c) președinții și vicepreședinții raioanelor;

d) primarii și viceprimarii;

e) pretorii și vicepretorii, sunt obligați să-și suspende activitatea din funcția deținută.

Contrar legii, un număr de candidați, nu și-au suspendat activitatea în termenele stabilite de către CEC, după cum urmează: 5 persoane din 15 care urmau să degreveze (**PDM**), 4 persoane din 7 care urmau să degreveze (**PL**), 1 persoană care urma să degreveze (**MAE**), 12 persoane din 15 care urmau să degreveze (**AMN**). Pentru aceste încălcări, CEC a făcut mai multe sesizări verbale, dar nu a aplicat nici un avertisment.

Contestații depuse la CEC

Până la data alegerilor din 28 noiembrie 2010, la CEC au fost depuse 28 contestații din partea reprezentanților concurenților electorali privind acțiuni presupus ilicite ale concurenților electorali comise în cadrul campaniilor electorale desfășurate. CEC a adoptat 28 hotărâri pe marginea contestațiilor depuse de către 6 concurenți electorali. Astfel, PDM a depus 3 contestații, dintre care 2 au fost admise și 1 respinsă; PL a depus 3 contestații, dintre care 2 admise și 1 respinsă; PPCD a depus 5 contestații, dintre care 4 au fost admise și 1 respinsă; PPNT – 2 admise; PUM – 1 admisă și 1 respinsă; PCR – 7 admise și 7 respinse. Concurenții electorali vizați în contestații au fost PDM (4 contestații admise, 1 respinsă); PL (3 contestații admise și 1 respinsă); PPCD (2 contestații admise); AMN (1 contestație admisă); PUM (2 contestații admise); PLDM (7 contestații respinse și 5 admise). Contestațiile s-au referit în special la afișaj electoral, materiale electorale de distribuție și presupusă utilizare a resurselor administrative în campanie.

Activități de campanie electorală înaintea startului oficial

Conform Codului Electoral, în perioada electorală, agitația începe odată cu înregistrarea concurenților de către CEC. Observatorii Promo-LEX au raportat activități de campanie electorală înaintea înregistrării partidelor la CEC în localitățile din patru raioane (Cahul, Dubăsari, Orhei, Taraclia). Activitățile de campanie observate luau forma întâlnirilor cu alegătorii și plasarea de afișaj electoral. Partidele politice care au organizat astfel de activități electorale, până la data înregistrării în calitate de concurenți de către CEC, au fost PDM, AMN și PCR. De asemenea, observatorii Promo-LEX au constatat prezența unui număr mare de panouri electorale afișate în perioada referendumului ale următorilor concurenți electorali: PDM, PL, PMUEM, AMN, PLDM.

Tipuri de agitație electorală

În perioada electorală, efortul de monitorizare a constatat diversificarea metodelor de agitație electorală din partea a 19 concurenți electorali înregistrați. Pe de altă parte nu au fost constatate activități de agitație electorală din partea celorlalți 20 de concurenți. Perioada electorală a fost marcată de incidente violente, influență abuzivă asupra alegătorilor și cazuri de împărțire a diferitor cadouri electorale. De asemenea s-au intensificat încercările de atragere a instituțiilor bisericești în campanie (PDM – cel puțin 1 caz, PUM – cel puțin 1 caz, PCR – cel puțin 6 cazuri, PLDM – cel puțin 4 cazuri).

Observatorii Promo-LEX au raportat următoarele tipuri de activități de agitație electorală: concerte electorale (cel puțin 81 concerte în 56 localități din toată țara de către 4 concurenți electorali); acțiuni de tip „din ușă în ușă” (în cel puțin 8 circumscripții electorale de către 8 concurenți); autovehicule cu publicitate audio și vizuală (în 5 circumscripții electorale de către 6 concurenți); publicitate stradală (cu intensitate diferită în toate circumscripțiile electorale de către 16 concurenți); activități cu caracter distractiv pentru tineri (în 5 circumscripții electorale de către 3 concurenți), corturi de campanie electorală (în 6 localități de către cel puțin 7 concurenți), distribuirea materialelor promoționale cu simbolica concurenților electorali (în 9 circumscripții

electorale de către 3 concurenți), caravane naționale (de către 3 concurenți) și pliante/ziare (în 23 circumscripții electorale de către 9 concurenți). Amplasarea afișajului electoral, cu intensitate diferită, au fost constatate în majoritatea circumscripțiilor electorale, cu excepția or. Bender și regiunii transnistrene, de către 19 concurenți electorali. Observatorii Promo-LEX au fost prezenți la întâlnirile concurenților electorali cu alegătorii, raportând că astfel de întâlniri au fost organizate de către: PDM – 157, PL – 58, AMN – 47, PCRM – 209, PLDM – 195.

Amplasarea afișelor electorale în locuri neautorizate

În conformitate cu Hotărârea CEC nr.512 din 20.04.2007, se interzice amplasarea afișelor electorale: în transportul public de călători (aflat în) proprietate publică; în încăperile în care sunt amplasate consiliile și birourile electorale și la o distanță de 50 de metri de la acestea; pe garduri, îngrădiri, stâlpi și alte tipuri de construcții, precum și pe dispozitive, utilaje, indiferent de forma de proprietate.

Ca urmare a neamenajării sau amenajării inadecvate a panourilor pentru afișarea materialelor electorale, în toate circumscripțiile electorale, cu excepția mun. Bender și regiunii transnistrene, a fost constatată amplasarea afișajului electoral, în afara panourilor pentru publicitate electorală (în special pe stâlpi, garduri), de către: PNL, PDM, PL, PMUEM, MAE, PPM, PpNȚ, PRM, AMN, PUM, PCRM, PLDM, și PSD. Amplasare neautorizată de afișe electorale a fost observată și pe transportul orășenesc: în mun. Bălți (pe microbuze – afișe PCRM, pe automobile private – afișe PSD), în mun. Chișinău (pe microbuze – afișe PLDM, pe taxiuri – afișe MAE), în r. Edineț (pe microbuze și taxi – afișe PDM).

„Cadouri electorale”

În conformitate cu art.38 al.7 Cod Electoral, concurenților electorali li se interzice să propună alegătorilor bani, cadouri, să distribuie fără plată bunuri materiale, inclusiv din ajutoarele umanitare sau din alte acțiuni de binefacere.

Cazuri de oferire a cadourilor au fost constatate la următorii concurenți electorali: **PSD**: în cel puțin 2 localități.

PDM: în cel puțin 6 localități.

PL: în cel puțin 3 localități.

AMN: în cel puțin 2 localități.

PCRM: în cel puțin 6 localități.

PLDM: în cel puțin 6 localități.

Cadourile oferite de către concurenții electorali au constat din cărți, organizare de tombola cu premii, sume de bani, mingi de fotbal, jucării, haine, produse alimentare, calculatoare, televizoare, sacoșe, semănătoare etc.

Utilizarea resurselor administrative

Codul bunelor practici al Comisiei de la Veneția prescrie egalitate strictă în utilizarea mijloacelor publice în scopuri electorale de către concurenții electorali. Egalitatea „strictă” înseamnă că partidele politice sunt tratate egal, indiferent de actuala reprezentare în parlament sau de susținerea din partea electoratului. La fel, art.46 al.2 Cod Electoral prevede că: „Tuturor concurenților electorali li se oferă posibilități egale în asigurarea tehnico-materială și financiară a campaniei electorale.”

În perioada de monitorizare, observatorii Promo-LEX au constatat o serie de cazuri de utilizare a resurselor administrative, inclusiv a funcției, în favoarea anumitor candidați electorali.

Tendințe îngrijorătoare de folosire a funcțiilor publice în scopuri electorale în favoarea concurenților electorali PDM, AMN, PCRM și PLDM au fost observate în 16 circumscripții

electorale (Anenii Noi, Basarabeasca, Cahul, Ciadîr-Lunga Cimişlia, Comrat, Floreşti, Nisporeni, Ocniţa, Rezina, Rîşcani, Soroca, Ştefan Vodă, Teleneşti, Ungheni, Vulcăneşti).

Observatorii Promo-LEX au raportat cel puţin 18 cazuri de agitaţie electorală desfăşurată de către funcţionari ai administraţiei publice în favoarea concurenţilor electorali. Dintre acestea în favoarea:

PDM – au participat în campania electorală 2 primari şi şefii administraţiei raionale a r-lui Vulcăneşti.

PCRM – au participat în campania electorală 2 primari.

PLDM – au participat în campania electorală 14 funcţionari publici (10 primari, 2 preşedinţi de raion, şeful Casei Naţionale de Asigurări Sociale Râşcani, şeful Oficiului Teritorial Soroca al Cancelariei de Stat).

La fel, s-au constatat 4 cazuri de utilizare a resurselor administrative din partea următorilor concurenţi electorali: MAE (1 caz), AMN (1caz), PCRM (1 caz), PPR (1 caz).

Vandalism electoral

În conformitate cu Hotărârea CEC nr.512 din 20 aprilie 2007, distrugerea sau deteriorarea prin orice mod a afişelor electorale, amplasate în locuri autorizate, pasibil de răspundere conform legislaţiei în vigoare.

În perioada monitorizată, au fost observate cazuri în care concurenţii electorali au deteriorat afişe electorale ale oponentilor, plasând în loc propriile afişe electorale (r-nul Anenii Noi, r-nul Bender, r-nul Călăraşi, mun. Chişinău, r-nul Edineţ, r-nul Ialoveni, r-nul Sîngerei, r-nul Ştefan Vodă, r-nul Taraclia, UTA Găgăuzia).

Observatorii Promo-LEX au înregistrat în perioada monitorizată 4 cazuri de vandalizare a proprietăţilor sau atributelor unor concurenţi electorali. Pe data de 20 octombrie, la sediul partidului PDM din or. Soroca a fost comisă o spargere, în urma căreia ar fi dispărut safeul, în care se aflau 900-1000 lei, ştampila organizaţiei raionale PDM, 300 cereri ale membrilor de partid şi un reşou electric. Pe data de 31 octombrie, a fost ars drapelul de stat de la sediul concurentului electoral PNL din or. Criuleni. Pe data de 2 noiembrie, drapelul concurentului electoral PL de pe sediul partidului din or. Soroca a fost deteriorat. Pe data de 5 noiembrie 2010, la sediul Organizaţiei Teritoriale Bălţi al concurentului electoral PLDM a fost deteriorat drapelul de stat şi cel al PLDM, afişajul electoral de pe faţada sediului, iar pereţii sediului au fost murdăriţi.

Toate aceste cazuri au fost investigate de organele de poliţie.

Incidente violente

În perioada de monitorizare, au fost observate o serie de incidente cu caracter violent, care vizează modul de desfăşurare a agitaţiei electorale de către candidaţi.

Astfel, au fost înregistrate 6 cazuri cu implicarea agresiunii fizice împotriva concurenţilor electorali, dintre care 3 cazuri în sat. Holercani, r-nul Dubăsari (cu implicarea membrilor şi/sau simpatizanţilor PL), sat. Bravicea r-ul Călăraşi (simpatizanţi PDM) şi or. Comrat, UTA Găgăuzia (simpatizanţi PLDM). Toate aceste cazuri de agresiune fizică au fost îndreptate împotriva reprezentanţilor PCRM. Un singur caz a fost investigat de către organele de poliţie. Alte 4 cazuri (în sat. Biruinţa, r-nul Sîngerei; sat. Bulbocii-Noi, r-nul Soroca; sat. Ciobalaccia, r-nul Cantemir şi or. Leova) de agresiune fizică au fost îndreptate împotriva reprezentanţilor PLDM. Din acestea, 2 au fost investigate de către organele de poliţie.

În 3 localităţi (or. Ştefan Vodă; sat. Răzeni, r-nul Ialoveni; sat. Soroca Nouă, r-nul Soroca) au fost depistate conflicte cu elemente de agresiune verbală între reprezentanţii PCRM şi reprezentanţii PLDM.

Intimidări şi presiuni asupra alegătorilor

În conformitate cu art.2 alineatul 2 Cod Electoral, participarea la alegeri este liberă (benevolă) și nimeni nu este în drept să exercite presiuni asupra alegătorului cu scopul de a-l sili să participe sau să nu participe la alegeri, precum și asupra exprimării de către acesta a liberei sale voințe.

În perioada de monitorizare, au fost observate o serie de cazuri de intimidări și presiuni asupra alegătorilor. De asemenea, au fost constatate mai multe cazuri de agitație electorală forțată.

Astfel, reprezentanții PCRM au fost observați în 3 cazuri (liceul „Ion Creanga” din sat. Borceag; sat. Șerpeni, r-nul Anenii Noi și or. Cahul) intimidând verbal alegătorii. La fel, reprezentanții PCRM au fost observați în 2 cazuri (UTA Găgăuzia și liceul Teoretic “Ștefan Vodă” din or. Ștefan Vodă) somând alegători să părăsească întâlnirile electorale. Totodată, s-au constatat 7 cazuri de chemare abuzivă la întâlnire cu candidații PCRM (dintre care: 3 – în r.Rezina; 1 – în or. Ocnița; 1 – în or. Chișinău; 1 – în r-nul Dubăsari și 1 – în r-nul Soroca), prin modalități de presiune din partea persoanelor publice din cadrul administrației publice locale, amenințarea cu concedierea, amenințarea cu neplata pensiilor, îngrădirea libertății de deplasare prin încuierea ușilor universității și transportare forțată cu autobuzul.

S-au constatat 3 cazuri de chemare abuzivă la întâlnire cu concurenții electorali din partea AMN (dintre care: 1 – în r-nul Criuleni; 1 – în or. Comrat și 1 – în r-nul Ocnița;), prin modalități de întrerupere a procesului didactic și presiune din partea funcționarilor publici din cadrul întreprinderii de stat “Poșta Moldovei”.

Un caz de presiune asupra alegătorilor din partea reprezentanților PLDM a fost înregistrat în or. Comrat, unde directorul pieței Budjac, a cerut în mod ultimativ ca vânzătorii să folosească doar sacoșe cu însemnele PLDM.

Raportarea financiară de către concurenții electorali

Conform art.38 al.2 Cod Electoral concurenții electorali trebuie să deschidă la bancă un cont cu mențiunea "Fond electoral", de asemenea potrivit art.38 al. 6 Cod Electoral se interzice comandarea materialelor electorale publicitare pentru și în favoarea concurenților electorali și achitarea cheltuielilor aferente producerii acestora fără acordul concurentului electoral și cu mijloace financiare care nu au fost virate în contul „Fond electoral” al concurentului respectiv.

În conformitate cu art.38 al.8 Cod Electoral, concurenții electorali prezintă, pe durata perioadei electorale, o dată la două săptămâni, organelor electorale corespunzătoare, rapoarte financiare, care trebuie să conțină informație referitoare la venituri și cheltuieli conform destinației.

În urma analizei rapoartelor financiare prezentate de către concurenții electorali până la data de 28 noiembrie 2010, efortul de monitorizare Promo-LEX, a constatat disonanțe în reflectarea cheltuielilor suportate de către concurenții electorali pentru: concerte electorale, personal, transport și materialele publicitare.

Observatorii au constatat desfășurarea a numeroase concerte cu scop de agitație electorală, organizate de: PDM (27 concerte), PMUEM (2 concerte), PLDM (52 concerte). În rapoartele financiare prezentate de către concurenții electorali PDM, PMUEM și PLDM nu au fost reflectate cheltuieli privind organizarea concertelor; concurentul electoral PDM a indicat în ultimul raport financiar o singură plată cu destinația „echipament scenotehnic” în sumă de 10 mii lei.

Observatorii Promo-LEX au estimat că în mediu agitatorii concurenților electorali erau remunerați pe zi cu 100-150 lei, totuși nici unul dintre rapoartele financiare prezentate de către concurenții electorali nu a reflectat corespunzătoarele plăți. Nici un raport financiar nu a reflectat cheltuieli pentru remunerarea observatorilor din partea concurenților electorali.

Singurul concurent electoral, care a reflectat cheltuieli de transport în rapoartele financiare prezentate la CEC a fost PCRM.

În conformitate cu art.64¹ al.6 Cod Electoral, fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit.

Următorii concurenți electorali au admis distribuirea materialelor publicitare cu date lipsă sau incomplete: PNL, PDM, PL, PMUEM, PPCD, PRM, AMN, PUM, PCRM și PLDM.

Materiale publicitare tipărite înainte de începerea campaniei electorale au fost depistate la concurenții electorali AMN și PCRM.

Distribuirea de către concurenții electorali a materialelor electorale cu date incomplete, pune semne de întrebare privind reflectarea acestora în rapoartele financiare.

Contrar prevederilor legale ce obligă concurenții electorali să tipărească săptămânal într-o publicație de circulație națională declarații privind mijloacele financiare și alte forme de susținere materială în campanie, niciun concurent electoral nu s-a conformat acestei prevederi.

În conformitate cu art.38 al.10 Cod Electoral și Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice aprobat prin hotărârea CEC nr.3336 din 16 iulie 2010, concurenții electorali trebuie să prezinte CEC rapoartele financiare finale cel târziu cu 2 zile înainte de ziua alegerilor, iar CEC întocmește un raport de totalizare cu 2 zile înainte de ziua alegerilor, care vor cuprinde toate informațiile de care dispun în privința volumului și surselor mijloacelor primite de concurenții electorali.

Toți concurenții electorali, cu excepția PCRM și PPR, și a candidatului independent, Valentina Cușnir, au prezentat rapoartele finale în termen.

CEC, prin hotărârea din 26 noiembrie 2010 cu privire la Raportul financiar final de totalizare asupra mijloacelor financiare primite de concurenții electorali în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010, a constatat că veniturile și cheltuielile raportate de către candidatul independent, Elena Burghilă-Leonte nu corespund cu datele prezentate de băncile la care au fost deschise conturile „Fond electoral” ale concurenților electorali. De asemenea, potrivit anexei la hotărârea CEC, toți concurenții au închis contul bancar „Fond Electoral” fără datorii.

B. Administrația electorală

Sistemul organelor electorale din R. Moldova se formează din Comisia Electorală Centrală, care activează permanent; consiliile electorale de circumscripție raionale (CER), care se constituie cu 50 de zile înainte de data alegerilor și birourile electorale ale secțiilor de votare (BESV), care se constituie cu 25 de zile înainte de data alegerilor. Efortul de monitorizare Promo-LEX a constatat că nu toate partidele reprezentate în Parlament au delegat reprezentanți pentru formarea organelor electorale. Cu toate că CEC a prevăzut constituirea a 37 de CER, în campanie au activat numai 35, întrucât CER pentru regiunea transnistreană și mun. Bender nu a fost constituită. În 11 circumscripții electorale, mai multe SV au fost constituite cu încălcarea termenelor legale. S-au înregistrat numeroase cazuri de amenajare necorespunzătoare a SV. În mare parte, membrii organelor electorale au avut o prestație bună, exercitându-și atribuțiile legale.

Constituirea organelor electorale fără participarea unor partide parlamentare

În conformitate cu prevederile art.27 și art.29 Cod Electoral, organele electorale se constituie cu participarea reprezentanților “partidelor reprezentate în parlament”.

La formarea organelor electorale au participat reprezentanții partidelor parlamentare: PD, PL, AMN, PCRM, PLDM. Reprezentanții altor două formațiuni politice, “Moldova Unită” și Mișcarea Acțiunea Europeană, reprezentate în organul legislativ, nu au participat la constituirea organelor electorale, iar CEC nu a întreprins nici-o acțiune pentru a informa cele două partide despre acest drept.

Constituirea CER

Pentru alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010, CEC a prevăzut constituirea a 37 Consilii Electorale de Circumscripții (CER). Astfel, prin Hotărârea CEC nr.3556 din 29 septembrie 2010, s-a prevăzut constituirea circumscripției electorale pentru regiunea din stânga Nistrului și mun. Bender, însă nu au fost constituite consiliile electorale de circumscripție pentru aceste entități.

Potrivit observărilor Promo-LEX, membrii CER aveau experiență în domeniul electoral și mulți dintre aceștia dețineau studii în domeniul juridic.

Constituirea SV

În conformitate cu prevederile art.29 al.2 Cod Electoral, cu 35 zile înainte de data alegerilor, corespunzător la 23 octombrie, CER urmează să constituie secțiile de votare (SV).

În termenele stabilite nu au fost constituite SV în circumscripțiile: mun. Chișinău (sect. Centru și sect. Rîșcani), Briceni, Edineț, Drochia, Leova, Ocnița, Taraclia, Strășeni și Telenești. În raionale din stânga Nistrului și municipiul Bender SV nu au putut fi constituite în termen, din motivul lipsei APL care să se subordoneze autorităților constituționale.

Deși în conformitate cu art.29 al. 14 Cod Electoral, constituirea de secții de votare speciale este de competența CEC, mai multe CER au constituit secții de votare mixte (în r-nul Anenii Noi, r-nul Florești, r-nul Rezina, r-nul Ștefan Vodă) pentru alegătorii din stânga Nistrului.

Constituirea BESV și amenajarea acestora

În conformitate cu art.52 al.1 și 4 Cod Electoral, cerințele de amenajare a unei secții de votare includ: spațiu necesar; telefon, internet și alte mijloace de comunicare, electricitate, căldură, rețea sanitară.

În perioada electorală majoritatea CER au constituit BESV. Observatorii Promo-LEX au constatat că BESV au fost pregătite pentru alegeri, cu anumite deficiențe în circumscripțiile nr. 9 Călărași, nr. 22 Leova, nr. 33 Taraclia, nr. 34 Telenești și nr. 35 UTA Găgăuzia.

S-a constatat că agentul termic a fost prezent în majoritatea secțiilor de votare din centrele raionale și mun. Chișinău. În sate agentul termic a lipsit aproape în toate secțiile de votare amplasate în casele de cultură.

În conformitate cu art.29 al.7 Cod Electoral, Consiliile electorale de circumscripție aduc la cunoștință publică informația despre amplasarea birourilor electorale ale secțiilor de votare și datelor de contact. Observatorii Promo-LEX au constatat deficiențe legate de activitate, amenajare, asigurarea vizibilității în cel puțin 13 circumscripții electorale. Astfel au fost constatate lipsa panourilor de identificare a secțiilor de votare în 47 secții de votare din 8 circumscripții electorale; lipsa orarului de activitate sau nerespectarea acestuia în 53 secții de votare din 10 circumscripții electorale; în 27 secții de votare din 6 circumscripții electorale au fost amplasate în edificii aflate în stare tehnică nesatisfăcătoare sau gravă.

Prestația administrației electorale

Efortul de monitorizare Promo-LEX remarcă implicarea activă a membrilor CEC în medierea situațiilor de conflict din cadrul organelor electorale și facilitarea accesului observatorilor la operațiunile electorale. Totuși, observatorii au constatat situații de atitudine părtinitoare din partea unor membri ai organelor electorale (exprimate prin: incompatibilitate cu statutul de membru al BESV – în r-nul Căușeni și r-nul Anenii Noi; desfășurarea agitației electorale – în r-nul Cantemir, r-nul Chișinău, r-nul Anenii Noi, r-nul Fălești, r-nul Taraclia),

neglijență față de asigurarea vizibilității secțiilor de votare și respectarea programului de lucru al BESV.

În mare parte, membrii CER au cooperat între ei, cu excepția celor din CER Bălți, CER Găgăuzia și CER Taraclia, unde au fost raportate situații de conflict între membrii acestor autorități electorale. Anumite divergențe legate de mărimea onorariilor, limitele pentru benzină au fost observate între membrii organelor electorale din sec. Râșcani și Buiucani ale mun. Chișinău.

Termenele de examinare a contestațiilor

În conformitate cu art.67 Cod Electoral, contestațiile privind acțiunile/inacțiunile concurenților electorali se examinează în termen de 5 zile calendaristice de la depunere la CEC, dar nu mai târziu de ziua alegerilor.

CEC a examinat în fond și a emis hotărâri în privința a 46 de contestații. Dintre acestea 9 contestații au fost examinate cu depășirea termenului stabilit de lege de la o zi la 6 zile. Depășirea maximă a termenului de examinare a contestației a fost de 6 zile și a avut loc în cazul unei contestații depuse de către Promo-LEX privind acțiunile CEM Chișinău. În instanțele de judecată contestația nu a fost soluționată nici la data publicării prezentului raport.

Reglementarea activității mass-media

În perioada electorală, CEC a adoptat un regulament privind reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 în mijloacele de informare în masă din R. Moldova. Regulamentul a stabilit pentru prima dată obligativitatea de a reflecta în mod echitabil, echilibrat și imparțial alegerile parlamentare pentru instituțiile audiovizualului din alte țări, care au acces legal în spațiul informațional al R.Moldova. CEC a stabilit o dată limită de depunere a declarației privind politica editorială în campania electorală pentru fiecare radiodifuzor, care va reflecta campania electorală, a introdus termenul limită de prezentare a cererii pentru acordarea timpilor de antenă/spațiilor în ziare pentru publicitate electorală.

Securizarea procesului de votare

În perioada electorală CEC a adoptat 2 hotărâri cu scopul de a înlătura posibilitatea fraudelor în cadrul scrutinului. Astfel, CEC a reglementat modul de aplicare a ștampilei, formulând instrucțiuni pentru membrii BESV în privința locului de aplicare a acesteia în actele de identitate ale alegătorilor. În plus, CEC a introdus, cu titlu de recomandare, procedura de înregistrare prealabilă pentru cetățenii R.Moldova aflați în străinătate, cu scopul prevenirii cazurilor de votare multiplă.

Organizarea procesului de votare

În perioada de raportare, CEC a adoptat cinci hotărâri referitoare la organizarea procesului de votare prin care a facilitat participarea la vot a unor categorii de alegători și a creat limitări în acest sens pentru alte categorii. CEC a permis votarea în baza actelor de identitate expirate; a permis – contrar Codului Electoral – depunerea verbală a cererii pentru votare la domiciliu de către persoane cu dezabilități de vedere; a permis, prin excepție, alegătorilor domiciliați în regiunea transnistreană votarea la 21 de secții de votare fără o atașare geografică. De asemenea, CEC a precizat modalitatea simplificată de votare pentru studenți și elevi în vederea aplicării uniforme a prevederilor corespunzătoare din Codul Electoral. Într-același timp, CEC a hotărât reamplasarea secției de votare din sat. Corjova în sat. Cocieri, chiar dacă o solicitare cerută de lege din partea APL a lipsit în acest sens.

Totuși, CEC nu a creat un mecanism de aplicare prevederilor art.53 al.4¹ Cod Electoral conform cărora alegătorii care au și viză de domiciliu, și viză de reședință votează la locul de domiciliu sau de reședință.

Tipărirea buletinelor de vot

În conformitate cu prevederile Programului calendaristic de desfășurare a alegerilor, CEC a adoptat două hotărâri referitoare la tipărirea și distribuirea către CER a buletinelor de vot. Ulterior, CEC a modificat hotărârea sa inițială și a mărit cu 3935 numărul de buletine de vot care urmau să fie tipărite și distribuite.

De menționat că până pe 25 noiembrie 2010, circa 400 secții de votare din totalul de 1962 nu prezentaseră către CEC datele privind rectificările operate în listele electorale de bază.

În cadrul monitorizării de către Promo-LEX a procesului de tipărire a buletinelor de vot, un funcționar de la CEC a interzis de două ori în aceeași zi accesul observatorilor. Doar după sesizarea membrilor CEC despre incidentele respective, observatorilor Promo-LEX li s-a permis accesul în incinta tipografiei.

Organizarea procesului de observare

CEC a emis decizii cu privire la activități de observare a procesului electoral în vederea facilitării activității observatorilor internaționali și prezicerea rezultatelor votării în baza unor sondaje la ieșirea de la urne. Astfel, CEC a constituit un Oficiu de protocol al observatorilor internaționali, a acreditat reprezentanți ai instituțiilor mass-media internaționale, a permis și a descris modalitatea organizării a două sondaje tip “exit-poll” (Publika TV în cooperare cu IRES România; și Prime TV în cooperare cu CBS-AXA).

Transmiterea documentelor și materialelor electorale

Potrivit "Programului calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor", CEC, urmând să alinieze prevederile din regulamentele și instrucțiunile sale cu normele din legislația electorală, a adoptat 2 hotărâri prin care a prevăzut ordinea de împachetare, sigilare, transmitere a documentelor/materialelor electorale și modalitatea de transmitere și colectare a acestora în cadrul alegerilor parlamentare.

Campanie de informare și educație civică

În conformitate cu art.22 lit.i) și lit.j) Cod Electoral, CEC are atribuția de a realiza programe de educație civică și de informare a alegătorilor în perioada electorală.

Pe data de 1 noiembrie 2010, CEC a lansat compania de informare și educație civică “Votează, lume”, prin care cetățenii de peste hotare și cei din țară au fost chemați să meargă la vot. În campania respectivă au fost utilizate materiale video, calendare, panouri stradale, bannere internet și o piesă muzicală, cu caracter informativ și educativ. Un alt instrument al campaniei a fost expedierea de SMS-uri către aproape 1 milion de utilizatori de telefonie mobilă cu informație despre ziua alegerilor și procedurile de votare. Informație similară a fost transmisă și prin telefonia fixă cu ajutorul robotului. Toate materialele erau mediatizate de către instituții media gratis.

În conformitate cu art.40 al.1 Cod Electoral, alegătorilor li se comunică prin toate mijloacele disponibile sediul secției de votare la care ei pot vota.

CEC a uniformizat procesul de informare a alegătorilor prin editarea unor invitații la votare ce urmau a fi distribuite de membrii BESV la fiecare gospodărie. Aceste invitații au fost calitativ și cantitativ superioare celor utilizate la scrutinele anterioare. Invitațiile distribuite alegătorilor cuprindeau informații privind numărul alegătorului în lista electorală, numărul,

locația și programul de activitate a secției de votare în ziua alegerilor, modalitatea de exercitare a dreptului la vot. De asemenea invitațiile cuprindeau informații adiționale privind depunerea cererilor de votare la domiciliu și posibilitate de verificare a numelui în listele electorale.

Observatorii Promo-LEX au raportat distribuirea acestor invitații pe scară largă în toate circumscripțiile electorale, cu excepția circumscripțiilor pentru regiunea transnistreană și mun. Bender.

Instruirea funcționarilor electorali

În conformitate cu art.26 al.1 lit.k) și art.28 Cod Electoral, CER are sarcina să organizeze seminare de instruire pentru președinții și secretarii BESV, pentru primarii și secretarii consiliilor locale.

Potrivit observatorilor, seminarele de instruire au fost desfășurate în toate circumscripțiile electorale. Preponderent seminarele de instruire au avut forma unor vizionări de filme educative. Totodată observatorii Promo-LEX au constatat existența unor manuale calitative pentru funcționarii electorali, chiar dacă acestea nu au fost observate în toate secțiile de votare.

C. Administrația publică

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au constatat că APL activează în termenele stabilite de legislația electorală și a tins să creeze condiții egale pentru toți concurenții electorali. Totuși, efortul de monitorizare a observat un număr semnificativ de cazuri de folosire a funcției publice în scopuri de campanie electorală, discriminare a concurenților electorali și a lipsei spațiului corespunzător pentru afișaj electoral.

Discriminarea concurenților de către administrația publică

În conformitate cu art.47 al.6 Cod Electoral, autoritățile/instituțiile publice și cele asimilate acestora nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât pe bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali.

Pe durata campaniei electorale, administrația publică a avut în mare parte un comportament imparțial și echidistant. Însă observatorii Promo-LEX au constatat cazuri de discriminare a unor concurenți electorali de către autoritățile publice. Un număr de 6 cazuri de aplicare a unui tratament discriminatoriu au fost observate, și anume în or. Ocnița, față de concurentul electoral PDM, în or. Râșcani față de concurentul AMN, în or. Cantemir față de concurentul PCRPM, în or. Costești, față de concurentul electoral PLDM, în or. Cahul, față de candidatul independent, Gabriel Stati și în or. Ialoveni, față de candidatul independent, Victor Stepaniuc. Acțiunile de discriminare se manifestau prin refuzuri de a oferi permisiuni de închiriere a unor locații, interzicerea plasării afișelor electorale și interzicerea organizării de concerte.

Lipsa asigurării cu spațiu pentru afișaj electoral

În conformitate cu art.47 al.7 Cod Electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate, în termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de locuri speciale de afișaj electoral, precum și un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii.

Efortul de monitorizare Promo-LEX a constatat un șir de aspecte problematice care țin de modul de asigurare a locurilor destinate afișajului electoral. Observatorii au raportat lipsă sau insuficiență de spații pentru afișaj electoral cu preponderență în 4 localități: or. Dondușeni, or. Drochia, or. Strășeni și or. Basarabeasca.

D. Listele electorale

Liste electorale calitative constituie baza unor alegeri democratice, conform practicilor și standardelor internaționale. În R.Moldova alegătorii sunt înscrși în trei tipuri de liste: liste electorale de bază, liste electorale suplimentare, și liste electorale de votare la locul aflării. Prezentul scrutin este ultimul în care, conform legislației curente, listele electorale de bază au fost perfectate de către administrația publică locală, și anume de către 901 primării.

Listele suplimentare și cele la locul aflării sunt perfectate de către funcționarii electorali, în ziua scrutinului, conform anumitor criterii, precum domiciliul/reședința în raza secției sau imposibilitate de deplasare la secție, dacă alegătorul lipsește în listele de bază. Alegătorii primesc buletine de vot numai după ce semnează fie în lista de bază, fie în liste suplimentare sau la locul aflării, după caz.

Observatorii Promo-LEX au constatat că listele electorale au fost întocmite în toate circumscripțiile electorale, cu excepția regiunii transnistrene. Listele electorale au fost distribuite în toate circumscripțiile electorale, cu excepția circumscripțiilor pentru regiunea transnistreană și mun. Bender. CEC a elaborat și editat invitații la vot, cu informații despre listele electorale și modalitatea de votare. Cu toate acestea, CEC a eșuat să plaseze în termen pe pagina sa web listele electorale din toate secțiile de votare și nu a prevăzut o modalitate unică de acces la listele electorale în secțiile de votare.

Modalități de accesare a listelor electorale

În conformitate cu Hotărârea CEC nr. 3364, din 23 iulie 2010, cu privire la aprobarea Regulamentului privind întocmirea, administrarea, transmiterea și actualizarea listelor electorale, acestea din urmă se fac accesibile cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor, adică începând cu 8 noiembrie 2010. Cu toate acestea, Hotărârea CEC nu prevede expres formele de asigurare a accesului la listele electorale. Acest aspect rămâne la discreția BESV.

Potrivit redacției noi a art.40 ali.1 Cod Electoral, în vigoare din 29 iunie 2010, CEC urma să plaseze pe pagina sa web toate listele electorale, spre informare și verificare. CEC a eșuat să îndeplinească această prevedere.

Cu toate acestea, observatorii Promo-LEX au constatat următoarele forme de acces la listele electorale: afișare pe panouri, păstrarea în incinta BESV și acces la solicitare, precum și acces electronic prin intermediul rețelei Internet în mun. Chișinău și r-nul Călărași.

Misiunea de observare a constatat acces limitat la liste electorale în cel puțin 15 secții de votare din 7 circumscripții electorale.

Calitatea listelor electorale

Observatorii au constatat deficiențe în listele electorale în ceea ce privește datele despre alegători, în cel puțin jumătate din circumscripțiile electorale din țară. În cel puțin 3 circumscripții electorale au fost raportate cazuri de radiere a persoanelor cu drept de vot din listele electorale, includerea persoanelor decedate în listele electorale (cazuri depistate de membrii BESV), includerea studenților cu viză de reședință valabilă în listele electorale de bază de la locul de domiciliu, includerea în listele electorale a persoanelor din localitățile vecine. Potrivit observărilor și interviurilor cu membrii BESV, alegătorii manifestă pasivitate față de verificarea corectitudinii datelor sale din listele electorale.

E. Observatorii naționali/internaționali și societatea civilă

Monitorizarea alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 a fost efectuată de către observatorii din partea organizațiilor naționale și internaționale, acreditați de către

Comisia Electorală Centrală. Un rol activ în campania electorală l-a avut societatea civilă, prin activități de monitorizare a campaniei electorale și sensibilizare a alegătorilor față de importanța participării la vot.

CEC a înregistrat 3554 de observatori naționali din partea a 26 de instituții, inclusiv 101 persoane din partea a 6 concurenți electorali și 594 de observatori internaționali din partea a 39 de instituții.

Inițiativa Civică pentru un Parlament Curat a lansat Campania „Cunoaște-ți candidatul”, ediția 2010. La 19 noiembrie, Inițiativa Civică pentru „Un Parlament Curat” a prezentat rezultatele monitorizării candidaților la funcția de deputat în alegerile parlamentare din 28 noiembrie. În lista candidaților care nu întruneau criteriile de integritate au fost incluși candidați din partea concurenților PDM, PL, AMN, PCRM și PLDM. Nici unul din acești candidați nu a fost exclus din listă, mai mult difuzarea publicației respective a fost interzisă de instanțele de judecată.

Organizațiile neguvernamentale CREDO și CPD au lansat Acțiunea Civică pentru Transparență în Alegeri (ACTA), cu scopul verificării cheltuielilor de campanie a concurenților electorali.

Consiliul Național al Tinerilor din Moldova (CNTM) a realizat proiecte de sensibilizare a tinerilor în vederea participării la alegeri.

Alianța Centrelor Comunitare de Acces la Informare și Instruire, formată din 102 centre în toată țara, a promovat modele de consolidare a democrației participative prin implicarea tinerilor în viață social-politică. Înainte de ziua alegerilor parlamentare acțiuni în acest sens au avut loc în 33 de raioane.

F. Regiunea transnistreană

În regiunea transnistreană a R.Moldova deschiderea secțiilor de votare, desfășurarea campaniei electorale și a întregului proces electoral a întâmpinat probleme. Alegătorii din Transnistria nu au beneficiat de condiții egale privind informarea și educarea lor electorală. Autoritățile constituționale continuă să nu înregistreze eforturi vizibile la nivel național și internațional privind asigurarea unor condiții minime de participare la procesul electoral pentru alegătorii din regiunea transnistreană.

Discriminarea alegătorilor

În perioada monitorizată, discuții sau dezbateri despre ameliorarea condițiilor de participare pentru toți cetățenii din raioanele de est ale R.Moldova la procesul electoral nu au avut loc. Anumite dezbateri au avut loc pe marginea constituirii SV pentru locuitorii din sat. Corjova, r-nul Dubăsari, unde accesul la SV deschisă în cadrul liceului teoretic „Mihai Eminescu” a fost blocat de către autoritățile secesioniste. Ulterior acestui incident, administrația acestui liceu a solicitat de la CEC relocarea SV pentru sat. Corjova în altă localitate, pentru a preveni eventualele prejudicii liceului de către organele supuse administrației de la Tiraspol.

Deschiderea secțiilor mixte de votare pentru alegătorii din regiunea transnistreană

În perioada monitorizată, autoritățile constituționale, organele și concurenții electorali, societatea civilă și mass media au continuat să trateze diferențiat/discriminatoriu alegătorii din regiunea transnistreană. Totuși, Promo-LEX a constatat unele eforturi din partea CEC în vederea facilitării participării la votare și exercitării dreptului de vot de către alegătorii din regiune, prin majorarea numărului de secții de votare (de la 11 la 21) la care pot vota cetățenii din Transnistria. De asemenea, CEC a permis alegătorilor din regiune să voteze la oricare din cele 21 secții de votare. Din acestea 21 de secții de votare, 17 sunt „mixte”, la ele votând și alegătorii din

localitatea respectivă, în baza listelor electorale de bază. Secțiunile „mixte” nu corespund criteriilor stabilite de legislația electorală, confruntându-se cu insuficiență de spațiu, număr insuficient al membrilor BESV, lipsa listelor electorale pentru alegătorii din regiune.

Absența campaniilor electorale

Concurenții electorali nu au desfășurat în regiunea transnistreană întruniri sau campanii deschise de informare și implicare electorală a alegătorilor. Doar în mun. Bender au fost observate afișe electorale ale concurenților electorali PCRM și PDM, care însă la scurt timp au fost distruse sau vopsite cu spray.

Lipsa listelor electorale și imposibilitatea exercitării dreptului de vot la locul aflării

Numărul secțiilor de votare la care au putut vota alegătorii din regiunea transnistreană s-a majorat în acest scrutin, însă numărul de buletine de vot tipărite pentru această categorie de alegători a scăzut la 13.800, în comparație cu 14.500 buletine editate pentru alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 și 14.100 buletine de vot editate pentru referendumul din 5 septembrie 2010. În regiunea transnistreană, conform datelor Ministerului Dezvoltării Informaționale al R. Moldova, locuiesc peste 223 mii cetățeni cu drept de vot. Cu toate acestea, nici de această dată, autoritățile nu au întocmit liste electorale pentru alegătorii din regiunea transnistreană.

Reflectarea campaniei electorale în mass-media din regiunea transnistreană

În perioada monitorizată, mai multe instituții de presă din regiunea transnistreană au reflectat procesul electoral din dreapta Nistrului sub diverse aspecte. Relatările analizate, însă, nu s-au încadrat în principiile de echidistanță, obiectivitate și verificare din mai multe surse a informației. Unele instituții de presă au publicat informații eronate despre pretinse pregătiri militare pe malul drept, în contextul alegerilor parlamentare anticipate.

V. ZIUA SCRUTINULUI

În ziua alegerilor, efortul de monitorizare a constat un nivel satisfăcător de asigurare materială a procesului electoral, cu anumite aspecte problematice legate de asigurare cu energie electrică, agent termic, insuficiența urnelor de vot, necorespunderea la standarde a cabinelor de vot. A fost testat în mod repetat Registrul Electronic. Nu au fost constatate grave încălcări referitoare la listele electorale. Desfășurarea votării a avut loc cu anumite deficiențe referitoare la deschiderea la timp a SV (44), votarea în lipsa actelor corespunzătoare (9 SV), încălcarea procedurii de vot cu urna mobilă (3 SV), prezența persoanelor neautorizate în SV. De asemenea, au fost constatate cazuri de agitației electorale.

Amenajarea secțiilor de votare

În ziua alegerilor, efortul de monitorizare a constat un nivel satisfăcător al felului în care au fost amenajate SV.

Totuși, au avut loc deconectări de la agentul electric: în 2 SV din mun. Chișinău, timp de 2-10 minute; în SV nr. 4 or Taraclia timp de 5 minute. În SV nr.22 sat. Ciutești, CER Nisporeni, nu a fost deloc energie electrică.

Agentul termic a lipsit în mai multe secții de votare: SV nr.54 sat. Coșeni, CER Ungheni, SV nr.251 sat. Codru, CER Chișinău; 17 SV din CER Sîngerei; SV nr.36 sat. Șirăuți, CER Briceni; 15 SV din CER Drochia.

Ca urmare a umplerii urnelor de bază, au fost improvizate urne de vot din carton, lipite cu bandă adezivă, la următoarele secții de votare: SV nr.296 sat. Trușeni, CER Chișinău; SV nr.40, 41 sat. Varnița, CER Anenii Noi. Pentru a confecționa urnele de vot din carton, aceste SV au fost închise în mediu timp de 10 minute.

Cabine de vot acoperite cu perdele transparente, prin care se poate alegătorii votând au fost observate în: SV nr.55 sat. Dezghingea, CER UTAG; SV nr.28 sat. Avdarma, CER UTAG; SV nr.27 sat. Ștefănești, CER Ștefan Vodă; SV nr.133 mun. Chișinău, CER Chișinău.

Listele electorale

În 8 SV a fost constatată o calitate nesatisfăcătoare a listelor electorale, din cauza absenței în listele de bază a alegătorilor care au figurat în acestea în alegerile precedente; prezența în liste a unor alegători care de fapt nu sunt domiciliați pe adresele indicate; indicării greșite a adreselor de domiciliu; lipsei datelor privind seria buletinului de identitate; lipsei informației privind înregistrarea eliberării certificatelor pentru drept de vot.

Desfășurarea votării

Pe parcursul zilei scrutinului, au fost constatate mai multe cazuri în care secțiile de votare au fost deschise cu întârzieri de la câteva minute până la 40 minute. Următoarele secții s-au deschis cu întârziere de peste 20 minute: SV 33 din sat. Bugeac, CER UTAG; SV 32 din sat. Caplani, SV nr.16 sat. Olănești din CER Ștefan Vodă; SV nr.43 sat. Larga, CER Anenii Noi.

Au fost constatate multiple cazuri de votare în lipsa actelor corespunzătoare, dintre care: în 3 SV s-a votat în lipsa fișei de însoțire a buletinului de identitate, în 3 SV s-a votat în baza pașaportului străin, într-o SV s-a votat în baza copieii buletinului de identitate, într-o SV s-a votat fără prezentarea vreunui document de identitate, într-o SV alegătorii au votat pe listele suplimentare în lipsa certificatelor cu drept de vot.

În cadrul mai multor SV s-au aflat mai mult timp decât cel destinat votării persoane neautorizate dintre care: persoane necunoscute, fără ecusoane - în 4 SV; reprezentanții poliției - în 3 SV; reprezentantul PCRМ Raisa Spinovschi și candidatul din partea PCRМ, Șova Vasiliu, au fost văzuți în mai multe SV din CER Dubăsari; președintele r-ului Dubăsari, Grigore Policinschi a fost observat în toate SV din raion.

Observatorii Promo-LEX au constatat aplicarea ștampilei "Votat" în locul "Alegeri.28.11.2010" la SV nr.34 s. Munteni, CER Cimișlia și SV nr.96 mun. Chișinău.

În 3 SV (SV nr.145 mun. Chișinău, SV nr.247 mun. Chișinău, CER Chișinău; SV nr.17 sat. Corjeuți, CER Briceni) a fost încălcată procedura de vot cu urna mobilă, prin faptul dispunerii trimiterii urnei mobile în lipsa cererilor scrise și a certificatelor medicale.

Cazuri de votare multiplă și încercări de votare multiplă au fost depistate în 4 SV: SV nr.40 Varnița, CER Anenii Noi; SV nr.44 mun. Chișinău, SV nr.212 mun. Chișinău, CER Chișinău; SV nr.11 or. Orhei, CER Orhei. Observatorii Promo-LEX au constatat cazuri de interdicere exercitării dreptului la vot în 8 SV.

Registrul electronic

În cadrul alegerilor anticipate din 28 noiembrie 2010 a fost testată o metodă inovatoare de exercitare a votului, prin implementarea Registrului Electronic. 43 de SV au fost dotate cu câte 2 calculatoare, respectiv 2 operatori. Observatorii Promo-LEX au constatat că în cel puțin 12 SV, unde s-a testat registrul electronic, nu a fost afișat anunțul privind efectuarea testării registrului electronic. În cel puțin 5 secții aceste anunțuri au fost inadecvat plasate, astfel încât alegătorii nu au avut posibilitatea să ia cunoștință cu informația privind efectuarea testării registrului electronic. Conexiunea de rețea a fost relativ bună, însă în câteva secții de votare, în prima jumătate a zilei, a cedat sistemul.

Agitație electorală

În ziua alegerilor au fost constatate afișe ale concurenților electorali PCRМ, PLDM, PSD și P, în raza de 50 metri de la secțiile de votare, în 9 cazuri.

Agitație electorală din partea membrilor BESV a fost observată în 2 SV. S-au constatat cazuri de agitație electorală din partea funcționarilor publici în 4 SV, pentru următorii concurenți electorali: PDM, PMUEM, PCRМ și PLDM. Reprezentanții concurenților electorali au desfășurat acțiuni de agitației electorale în 6 SV, dintre care în 3 SV în favoarea PCRМ și în celelalte SV în favoarea PDM, PL și MAE. În ziua alegerilor s-au constatat și cazuri de agitație electorală (în 3 SV) din partea a 7 alegători, dintre care 6 alegători au făcut agitației electorale în favoarea PCRМ și 1 alegător în favoarea PLDM.

În apropierea a 4 SV s-au constatat cazuri de oferire a cadourilor electorale sub formă de bani și băuturi alcoolice, din partea concurenților electorali: PL, PCRМ și PLDM.

În ziua alegerilor, efortul de monitorizare a constatat cazuri de implicare a observatorilor din partea concurenților electorali în procesul de votare. Astfel, observatori din partea PCRМ și PDM au făcut agitație electorală în 3 SV, la fel, observatori ai PCRМ au încercat să influențeze alegătorii în 2 SV.

În ziua alegerilor, în 13 SV din mun. Chișinău, observatorilor li s-a interzis accesul la informația cu caracter electoral solicitată. S-au constatat cazuri de intimidare a observatorilor din partea reprezentanților concurenților electorali, cât și a membrilor comisiei BESV.

Contestații depuse la CEC

În ziua alegerilor, la CEC au fost depuse 4 contestații din partea concurentului electoral PLDM. Acestea se refereau în principal la desfășurarea de agitație electorală în mass-media cu o zi înainte și în ziua scrutinului. Din 4 contestații depuse, 2 au fost parțial admise, iar celelalte au fost respinse.

Regiunea transnistreană

În ziua alegerilor, observatorii Promo-LEX au constatat următoarea situație în regiunea transnistreană:

- La intrarea în or. Bender, pe traseul Chișinău- Bender, efectivul postului de control transnistrean a fost dublat. La posturile de control transnitrene, persoanele erau supuse unor întrebare legate de participare la vot. Pe traseul Varnița-Bender s-a creat un ambuteiaj de circa 200 automobile.
- În sat. Corjova, în apropierea licelui teoretic "Mihai Eminescu", s-a constatat prezența circa 100 de persoane, aflate în stare de ebrietate, cu pancarte pe erau inscripții "Net viboram v Prednestrovii, net Rumînizații v pmr". O situație similară a fost înregistrată în preajma gimnaziului din s. Corjova.
- Membrii BESV care s-au pornit cu urna mobilă spre închisoarea din Penitenciarul Bender au fost opriți de către forțele separatiste.

VI. Numărarea și totalizarea rezultatelor

Asociația Promo-LEX a monitorizat procesul de numărare și totalizare a rezultatelor alegerilor anticipate din 28 noiembrie 2010.

Potrivit observațiilor statistice ale Promo-LEX, 99 la sută din secțiile de votare au fost deschise la timp, interiorul urnelor a fost demonstrat înainte ca acestea să fie sigilate, iar cabinetele de vot au fost amenajate astfel încât să fie asigurat secretul votului. În 94 la sută din secțiile de votare nu au fost înregistrate plângeri din partea concurenților sau alegătorilor, iar în 92 la sută

din secțiile de votare observatorilor Promo-LEX li s-au demonstrat buletinele de vot în timpul numărării, ceea ce le-a permis să confirme cifrele finale.

În timpul examinării proceselor-verbale, Promo-LEX a depistat contradicții în 362 din totalul proceselor-verbale din țară după cum urmează: Chișinău 76, Bălți 13, Basarabeasca 4, Briceni 8, Cantemir 11, Călărași 10, Cimișlia 7, Criuleni 9, Dondușeni 7, Drochia 1, Dubăsari 3, Edineț 15, Fălești 19, Florești 14, Hîncești 11, Ialoveni 15, Leova 10, Nisporeni 6, Ocnița 4, Orhei 1, Rezina 15, Rîșcani 11, Sîngerei 11, Soroca 21, Strășeni 1, Șoldănești 7, Ștefan Vodă 9, Taraclia 6, Telenești 8, Ungheni 21, UTA Găgăuzia 8. Totuși, aceste contradicții nu sunt de natură să influențeze rezultatele pe țară. Mai mult, unele discrepanțe pot fi atribuite erorilor în timpul procesului de copiere și introducere în baza de date a proceselor-verbale. Promo-LEX a constatat că majoritatea deficiențelor pot fi clasificate în patru categorii:

- Erori minore de aritmetică, inclusiv erori de copiere a proceselor verbale și introducere în baza de date Promo-LEX. Calculele au fost efectuate manual, făcându-le susceptibile la eroare umană. Sumele obținute din numărarea voturilor concurenților uneori se deosebeau cu unu sau două voturi. Dat fiind faptul că pe listă erau incluși 39 de concurenți și fiecare necesita o completare separată a datelor, riscul erorilor matematice era, în mod firesc, mare.
- Confuzii în rândul funcționarilor electorali din cauza formulărilor neclare din procesele-verbale. Procesele-verbale conțineau o listă de întrebări care urmăreau facilitarea procesării voturilor, însă felul în care acestea erau formulate le făcea greu de înțeles pentru nespecialiști, iar explicațiile nu erau indicate, nemijlocit, pe formulare. Promo-LEX a depistat asemenea erori în câmpurile rezervate pentru numărul total de buletine emise și numărul total de voturi exprimate, precum și în cele rezervate pentru numărul total de buletine primite de către secția de votare și numărul celor care nu au fost utilizate.
- Lipsa practicilor în domeniul verificării. Cu toate că reprezentanților concurenților electorali li s-a oferit posibilitatea de a studia procesele-verbale, aceștia au dat dovadă de lipsă de instruire sau dorință de a valorifica acest drept. În același timp, nu există proceduri oficiale standardizate pentru a corecta erorile depistate. Acest lucru este lăsat la discreția funcționarilor din cadrul secțiilor de votare sau consiliilor electorale raionale.
- Accesul observatorilor la listele electorale a fost limitat în ziua scrutinului. Cu toate că observatorii aveau posibilitatea să verifice listele periodic în timp ce alegătorii își puneau semnăturile pentru a primi buletinul de vot, observatorii Promo-LEX care au solicitat examinarea mai aprofundată a listelor nu au obținut acces deplin.

VII. Renumărare

În conformitate cu Hotărârea sa din 11 decembrie 2010, CEC a luat act de decizia Curții Constituționale din 10 decembrie 2010 și a dispus demararea procesului de renumărare a buletinelor de vot valabil exprimate pentru fiecare concurent electoral, buletinelor de vot nevalabile, buletinelor de vot neutilizate și anulate. Procesul de renumărare a fost fixat pentru data 15 decembrie 2010.

Potrivit instrucțiunii CEC, procesul de renumărare urma să înceapă la ora 8:00 cu repartizarea materialelor electorale de la judecătorii către BESV. Abateri la repartizarea sacilor cu documente au fost înregistrate în 24 din 35 circumscripții electorale. Astfel în 18 circumscripții electorale s-au constatat întârzieri în acest sens de până la o oră, iar în 6 circumscripții electorale – de mai mult de o oră.

Unele organe electorale teritoriale nu au reușit să organizeze instruirea prealabilă a membrilor organelor electorale primare (BESV) privind procedura de renumărare. În unele cazuri instruirile au avut loc chiar în ziua numărării fapt ce a tergiversat procesul de eliberare a materialelor electorale.

Observatorii Promo-LEX au constatat în 8 circumscripții electorale 30 de cazuri de predare a sacilor conținând materiale electorale cu sigilii aparent deteriorate. Din cele observate, Promo-LEX constată că sigiliile sunt învechite și de calitate proastă și pot fi ușor deteriorate în urma transportării, mutării, sau altor situații similare. Astfel, faptul constatării deteriorării sigiliilor este neconcludent pentru evaluarea integrității materialelor electorale la această etapă.

În conformitate cu prevederile instrucțiunii CEC, pachetul cu documente electorale urmează a fi recepționat de către președintele BESV însoțit de cel puțin doi membri și paza poliției. Această normă a fost respectată doar în 6 circumscripții electorale. În 848 secții de votare din totalul de 1962 de secții de votare, observatorii au constatat abateri de la această normă.

În urma prelucrării celor 1959 de procese verbale la care au avut acces observatorii, operatorii Promo-LEX au constatat abateri de la controalele logice, conform formulelor de verificare stabilite de CEC, în cazul a 147 de procese verbale. Din cauza unor obstacole obiective, precum fotografiile necalitative, realizate de observatori, nu s-a reușit procesarea și luarea în calcul a 100 procese verbale.

După procesarea și calcularea datelor din 1712 (87%) de procese verbale din țară, astfel excluzând din calcule și datele de peste hotare, Promo-LEX constată că Totalizarea în Paralel a renumărării confirmă rezultatele oficiale preliminare anunțate inițial de CEC. Marja maximă de eroare în urma extrapolării datelor la 1962 secții de votare din țară este de maxim 0,49%.

VIII. Validarea Alegerilor

În conformitate cu art.89 Cod Electoral, Curtea Constituțională, în termen de 10 zile după primirea actelor de la Comisia Electorală Centrală, dar nu mai devreme de soluționarea definitivă de către instanțele de judecată a contestațiilor depuse conform procedurilor stabilite de legislație, confirmă sau infirmă, printr-un aviz, legalitatea alegerilor. Concomitent, Curtea Constituțională validează mandatele deputaților aleși și confirmă listele candidaților supleanți.

Pe data de 24 decembrie 2010, Curtea Constituțională a confirmat printr-un aviz legalitatea alegerilor și a emis hotărârea de validare a mandatelor de deputați. Drept bază pentru validarea mandatelor de deputați a servit hotărârile CEC nr.3984, nr.3985 și nr. 3986 din 18 decembrie 2010.

IX. ÎNGRIJORĂRI

Procesul electoral pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 a servit un prilej pentru a constata un șir de îmbunătățiri calitative și o aplicare în practică a unor bune practici electorale reflectate în modificările la legislație în perioada inter-electorală. Promo-LEX salută implementarea de către organul legislativ a listei de recomandări formulate în urma monitorizării scrutinului pentru alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie 2010. În plus, procesul de elaborare a modificărilor la Codul Electoral a fost unul transparent, fiind implementat de către o comisie parlamentară specială în parteneriat cu societatea civilă.

Abordarea inovativă a campaniei de informare și educație electorală, manifestată atât prin tipul de instrumente utilizate, dar și prin amploarea fără de precedent, a dus la sporirea nivelului de conștientizare și înțelegere a proceselor electorale. În plus, noua abordare în instruirea oficialilor electorali a avut un efect pozitiv asupra eficientizării lucrului organelor electorale de nivelul unu și doi.

Promo-LEX salută eforturile concurenților electorali de a diversifica instrumentele de convingere a alegătorilor, fapt care a permis acestora să efectueze o alegere mai informată.

Toate aceste progrese au contribuit la sporirea calității generale a proceselor electorale și a fost în beneficiul cetățeanului – ținta și beneficiarul principal a oricărui scrutin democratic.

Totodată, unele aspecte vizând procesul electoral trezesc îngrijorările misiunii de observare. Promo-LEX a grupat îngrijorările în trei categorii: Îngrijorări Majore, Medii și Minore. Îngrijorările au fost clasificate în dependență de **ponderea** fiecăruia dintre următoarele criterii: numărul, geografia și repetarea în timp a constatărilor; consecințele asupra procesului electoral și asupra persoanelor implicate; și urgența intervenției din partea autorităților.

Îngrijorări Majore

1. Constituirea organelor electorale fără participarea tuturor partidelor reprezentate în parlament la data anunțării alegerilor (*vezi Recomandarea 8*);
2. Incidente electorale izolate cu aplicarea violenței fizice și cazuri de intimidare și exercitare a presiunii asupra alegătorilor (*vezi Recomandarea 1*);
3. Intoleranță și atitudine agresivă a concurenților electorali față de pluralismul de opinie (*vezi Recomandarea 1*);
4. Utilizarea resurselor administrative în scopuri electorale și a funcției publice în favorizarea unor concurenți electorali (*vezi Recomandarea 5*);
5. Lipsa transparenței financiare din partea concurenților electorali în privința reflectării cheltuielilor pentru deplasările în teritoriu, publicarea materialelor de agitație electorală, organizarea întrunirilor cu alegătorii (concertele) și remunerarea personalului (*vezi Recomandarea 7 și 10*);
6. Nerespectarea de către concurenți electorali a obligației de publicare a surselor de susținere materială și financiară în publicațiile periodice cu acoperire națională (*vezi Recomandarea 6*);
7. Întocmirea defectuoasă a listelor electorale (*vezi Recomandarea 2*);
8. Nepublicarea listelor electorale pe pagina oficială a CEC (*vezi Recomandarea 2*);
9. Formulările neclare din procesele-verbale de numărare/renumărare a voturilor și existența unor formule multiple și complicate de verificare matematică a rezultatelor (*vezi Recomandarea 3*);
10. Lipsa practicilor în vederea verificării deficiențelor cantitative și calitative în procesele-verbale constatate la recepționarea acestora de către CER (*vezi Recomandarea 4*);
11. Limitarea accesului observatorilor și concurenților electorali de a efectua fotocopii digitale și a avea acces la documentele electorale, inclusiv listele electorale, în ziua alegerilor și în special după alegeri (*vezi Recomandarea 9*);

Îngrijorări Medii

12. Activitatea neuniformă și ocazională a BESV pe parcursul perioadei electorale, lipsa unui program unic și transparent de activitate (*vezi Recomandarea 12*);
13. Condiții tehnice deficiente și amenajarea necorespunzătoare a localurilor BESV și a încăperilor destinate votării (*vezi Recomandarea 12*);
14. Utilizarea cadourilor electorale de către concurenți (*vezi Recomandarea 13*);
15. Depășirea termenilor de degrevare din funcție publică de către candidați în deputați (*vezi Recomandarea 5*);
16. Desfășurarea activităților de campanie electorală în perioada electorală înainte de înregistrarea în calitate de concurent electoral la CEC și, astfel, lipsa reflectării cheltuielilor pentru aceste activități prin intermediul Fondului Electoral (*vezi Recomandarea 15*);
17. Existența unui număr mare de concurenți electorali, activitățile electorale ale cărora se rezumă la utilizarea publicității gratuite oferite de stat (*vezi Recomandarea 16*);
18. Absența campaniilor electorale în localitățile din regiunea transnistreană (*vezi Recomandarea 11*);
19. Nerespectarea termenului de 5 zile pentru examinarea contestațiilor la fiecare din etapele de examinare (*vezi Recomandarea 17*);

20. Pregătirea insuficientă a membrilor BESV pentru procedura de renumărare;
21. Utilizarea inventarului electoral – în speță sigilii, urne și cabine de vot – de calitate proastă, în baza tehnologiilor învechite (*vezi Recomandarea 18*);
22. Modificarea legislației electorale cu două săptămâni înainte de începutul perioadei electorale, contrar recomandărilor cadru ale Comisiei de la Veneția (*vezi Recomandarea 14*);
23. Lipsa mecanismelor de aplicare a legislației în cazul prezenței concomitente la alegători atât a înregistrărilor reședinței cât și a domiciliului;

Îngrijorări Minore

24. Constituirea SV speciale pentru alegătorii din regiunea transnistreană contrar competenței administrativ – teritoriale și legale de către CER, în loc de CEC;
25. Insuficiența locurilor pentru afișaj electoral și afișaj electoral excesiv în locuri neautorizate (*vezi Recomandarea 20*);
26. Desfășurarea agitației electorale în ziua alegerilor, contrar legii;
27. Multiple lacune tehnice și logistice ale registrului electronic, scoase în evidență la testarea sistemului (*vezi Recomandarea 19*).

X. RECOMANDĂRI

Recomandările misiunii Promo-LEX sunt formulate cu bună credință și urmăresc îmbunătățirea procesului electoral. Acestea pornesc de la tendințele constatate și indică cu precădere direcția intervenției necesare, fără a dicta soluții specifice. Formatul prezentării recomandărilor urmărește cel al Îngrijorărilor, și se clasifică în Recomandări de prioritate Majoră, Medie și Minoră. Recomandările se adresează Autorităților publice de nivel național și local, Autorităților electorale, Partidelor politice și altor potențiali concurenți electorali, și Organelor de drept.

Recomandări de prioritate Majoră

1. Inițierea unor campanii de sensibilizare a concurenților electorali și a alegătorilor privind necesitatea unui mod de conduită calm și civilizată reciproc;
2. Instituirea unui mecanism unic de verificare de către alegători a corectitudinii înregistrării sale în listele electorale;
3. Simplificarea procedurilor de verificare logică a corectitudinii numărării voturilor și accentuarea atenției autorităților electorale asupra următorii doi parametri fundamentali: numărul alegătorilor care au participat la votare în raport cu numărul buletinelor de vot extrase din urnele de vot;
4. Instituirea unui mecanism clar de verificare a datelor în cazul depistării neconcordanțelor în procesele – verbale, inclusiv stabilirea exactă a cazurilor când materialele electorale nu sunt acceptate de CER-uri de la BESV sau este necesar de a renumăra buletinele de vot;
5. Instituirea și aplicarea sancțiunilor pentru nesuspendarea din funcție în termen a candidaților la funcția aleasă;
6. Instituirea sancțiunii pentru concurenții electorali care eșuează să declare mijloacele de finanțare și alte forme de susținere materială într-o publicație periodică cu acoperire națională;
7. Înăsprirea sancțiunii pentru folosirea intenționată de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate sau depășirea cheltuielilor peste plafonul mijloacelor din fondul electoral, prin micșorarea cotei ce califică „proporție considerabilă”;
8. Interpretarea legală a noțiunii din Codul Electoral de „partid [...] reprezentat în Parlament la data constituirii [organelor electorale]”, care poate delega reprezentanți în organele electorale;

9. În scopul perfecționării listelor electorale de bază, analizei participării alegătorilor la scrutine și altor analize relevante, să se ofere acces liber după scrutin la listele electorale – în conformitate cu prevederile Legii privind Fondul Arhivistic – funcționarilor electorali, concurenților electorali, organizațiilor societății civile și observatorilor;
10. Perfecționarea mecanismului de raportare financiară a concurenților electorali, în vederea raportării exhaustive a cheltuielilor, pentru îmbunătățirea transparenței și creării condițiilor pentru creșterea încrederii alegătorilor în procesul electoral;

Recomandări de prioritate Medie

11. Desfășurarea campaniilor de informare și educație electorală pentru asigurarea participării sporite a populației, inclusiv celei din regiunea transnistreană;
12. Instituirea unor standarde minime privind condițiile tehnice, amenajarea și asigurarea logistică a localurilor BESV și programul de activitate. Instituirea mecanismelor viabile de control ale acestor standarde;
13. Definirea termenilor de „cadouri electorale”, „corupere electorală” și instituirea unui mecanism de calificare a materialelor de agitație electorală pentru evitarea camuflării cu ajutorul acestor materiale a situațiilor descrise mai sus;
14. Respectarea termenului de un an înainte de alegeri, recomandat de Comisia de la Veneția, în timpul căruia autorităților sunt sfătuite să nu implementeze modificările la legislația electorală operate în această perioadă;
15. Interzicerea activităților de campanie în perioada electorală fără înregistrarea în calitate de concurent electoral, inclusiv pentru reflectarea în Fondul electoral a cheltuielilor pentru activitățile respective;
16. Revizuirea mecanismului de acordare concurenților a timpului de antenă gratuit la radiodifuzorii publici, în vederea definirii clare a principiului de egalitate utilizat (strictă sau proporțională);
17. Interpretarea legală a sintagmei „termen de 5 zile calendaristice de la depunere [a contestațiilor], dar nu mai târziu de ziua alegerilor”, inclusiv în cazul contestațiilor de natură electorală depuse la instanțele de judecată, sau depuse după ziua alegerilor;
18. Efectuarea investițiilor financiare la nivel central în inventar electoral – în speță **sigilii**, urne și cabine de vot – modern și uniform;

Recomandări de prioritate Minoră

19. Testarea multiplă a registrului electronic la scară națională înainte de implementare deplină a sistemului;
20. Acordarea de către autoritățile centrale a asistenței tehnico-financiare în vederea soluționării problemei insuficienței locurilor pentru afișaj electoral.